HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בטומאה חמורה שכן אינה עושה כיוצא בה תאמר בטומאה קלה שעושה כיוצא בה אמר ליה אביי כל דכן הוא ומה טומאה חמורה דקילא דאינה עושה כיוצא בה מטמאה שלא במחשבה טומאה קלה דחמירא דעושה כיוצא בה אינו דין שמטמאה שלא במחשבה אלא אמר רב ששת הכי קאמר לא אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה שצריכה הכשר ומי צריכה הכשר והתנן א) שלשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור צריכה מחשבה [א] ואינה מטמאה אלא בבית הבליעה [ב] ואינה צריכה הכשר נהי דהכשר שרץ לא בעיא הכשר מים בעיא מאי שנא הכשר שרץ דלא בעיא כדתנא דבי רבי ישמעאל הכשר מים נמי לא תבעי כדתנא דבי רבי ישמעאל ב) דתנא דבי רבי ישמעאל [1] על כל זרע זרוע אשר יזרע מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר [ג] אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר [ד] יצתה נבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה שאין צריך הכשר אלא אמר רבא ואיתימא רב פפא שום טומאה חמורה בעולם שום טומאה קלה בעולם אמר רבא ומודה רבי יוחנן לענין מעשר דמחשבת חיבור שמה מחשבה אמר רבא מנא אמינא לה ג) דתנן [ה] הסיאה והאזוב והקורנית שבחצר אם היו נשמרין חייבין היכי דמי אילימא דזרעינהו מתחלה לאדם צריכא למימר אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה וקתני אם היו נשמרין חייבין אמר רב אשי [ו] הכא בחצר שעלו מאיליהן עסקינן וסתמא לאדם קיימי והכי קאמר [ז] אם החצר משמרת פירותיה חייבין ואם לאו פטורין מתיב רב אשי ד) כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין ואם איתא הא איכא הני דקחייבין במעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין אמר רבא הכי קאמר כל מין שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין ה"נ מסתברא מדקתני סיפא ה) כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואין חייב בראשית הגז ואם איתא האיכא טרפה [ח] דחייבת בראשית הגז [ט] ואינה חייבת במתנות אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא ו) דתנן ז) ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז אמר רב שימי בר אשי תא שמע ח) [י] המפקיר את כרמו והשכים בבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר והא אנן תנן כל שחייב בפאה חייב במעשרות אלא לאו שמע מינה מין קתני שמע מינה ט) תנן התם [כ] מודים חכמים לר' עקיבא י) בזורע שבת או חרדל בשנים ושלשה מקומות שנותן פאה מכל אחד ואחד והא

טומאה חמורה אינה עושה כיוצא בה. מאחר שמטמאה נבלה את האדם אין אותו אדם חוזר ומטמא אדם שאין מטמא אדם אלא אב הטומאה אבל אוכל חוזר ומטמא אוכל מדרבנן: **הכשר שרץ.** שיכשירו שרץ להביאו לידי טומאה: **שאין סופן לטמא טומאה חמורה.** אין לך אוכל מטמא אדם: **שום טומאה חמורה שום טומאה קלה.** לא אם אמרת בטומאה חמורה דין הוא שמטמא בלא מחשבה שלא מצינו שום טומאה שמה טומאה חמורה שתהא צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה דאוכלין שאע"פ שזו אינה צריכה הכשר הרי כל אוכלין יש עליהם שום טומאה קלה וצריכין הכשר הלכך הכא נמי בעיא מחשבה: **לענין מעשר.** דהואיל ונמלך עליהן לאדם הויא מחשבה וחייבין במעשר: **הסיאה.** פוליו"ל: **והקורנית.** שדריא"ה: **נשמרין.** ס"ד אם היו נשמרין לאכילת אדם: **אלא לאו דזרען לבהמה וקתני.** אם חזר ושמרן לאדם חייבין: **לאדם קיימי.** וכיון דסתמייהו לאדם מאי אם היו נשמרין הכי קאמר אם החצר משמרת פירותיה דלא הוי הפקר חייבין: **מתיב רב אשי.** לרבא: **ואם איתא.** דלענין מעשר הויא מחשבה הא איכא עולשין שזרען לבהמה ונמלך עליהם לאדם דחייבין במעשר ואינן מטמאין דהא לענין טומאה אמרת לאו מחשבה היא: **ראשית הגז.** הגוזז צאנו חייב ליתן בכל שנה מן הגז מעט לכהן ובשחיטת חולין [קלה.] מפרש שיעורא: **במתנות.** זרוע לחיים והקיבה: **ויש שחייב במתנות.** כגון בקר ואינו חייב בראשית הגז: **ת"ש.** דמין קתני במתני': **ופטור מן המעשר.** דהפקר פטור מן המעשר. ובפרט ובפאה להכי מחייב כדאמרינן בהגוזל בבבא קמא כ) משום תעזוב יתירתא דכתיב במשנה תורה ל) לא תפאר אחריך ואמר מר (חולין דף קלא.) לא תטול תפארתו ממנו והיינו פאה ודרשינן בספרי מ) אחריך זו שכחה וכתיב נ) לגר ליתום ולאלמנה יהיה וכתיב בתריה כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה הרי פאה ושכחה ועוללות ל"ל למהדר ומכתב בפרשה קדושים ס) בכולהו לעני ולגר תעזוב אותם לרבות הפקר כי האי גוונא אבל הפקר גמור פטור מכולן כדתנן לעיל ונאמר פרט להפקר [נ.]: **תנן התם כו'.** האי דנקט לה הכא משום דאותיב עלה ממתני' ודר' יוחנן נמי עולשין שזרען כו' משום דאותיב עליה ממתני' נקט לה הכא: **מודים חכמים לרבי עקיבא.** אע"פ דפליגי במנמר שדהו ושייר קלחים לחים. מנמר טיי"ר בלע"ז שמלקט כאן את המבושלים כל צרכן ומניח את הלחים שלא בשלו וחוזר ומלקט במקום אחר דהוה ליה מנומר. וקאמר ר' עקיבא כשהוא חוזר ולוקט נותן פאה מכל אחד ואחד שהקציר שבינתים מפסיק וחכמים אומרים פאה מאחת על הכל ומודים חכמים לרבי עקיבא בזורע שבת או חרדל כו'. להכי נקט הני שאין דרכן לעשות מהן ערוגה אלא זורען לתבלין בעלמא בשנים ושלשה מקומות. שבת אני"ט: והא

שום טומאה חמורה בעולם כו'. תימה דיפרש הא דקתני דאינה יורדת לכך המחשבה גופה דלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום דהא דאמרינן דנבלת בהמה ועוף טהור צריכין מחשבה היינו לטומאת אוכלין לצרף פחות מכזית ופחות מכביצה אוכלין אבל כזית מהם מטמא אדם וכלים בלא מחשבה כדפרישית ע) אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ומיהו נבלה נמי בעינן שתהא ראויה לגר לבר פדא פ):

אלא דזרעינהו לבהמה. והא דנקט שבחצר לפי מאי דמסיק שעלו מאיליהן אתי שפיר משום דבחצר אין דרך לזרוע אלא בגינה ועוד דבחצר סתמא לאדם לפי שרואה ויודע מתי ללוקטן עד שלא יתקשו ולפי מאי דס"ד השתא יש לפרש דנקט חצר לפי שדרך התנא למנקט חצר דגם בשאר דבר תני חצר דקתני התם תאנה (א) עומדת בחצר אוכל אחת מהן ופטור ואם יצרף חייב גפן נטוע בחצר כקורנית שבחצר שהחצר קובעת בדבר שנגמרה מלאכתו אם יצרף או בלא יצרוף כהנהו שאין רגילין לעשות מהן גורן והא דתנן פ"ח דשביעית [מ"א] כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ולאוכל בהמה נותנין חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית לא קשה אהא דאמרינן בשמעתין דסתמיה לאדם דהיינו דוקא בחצר כדפרישית לעיל:

מין קתני ש"מ. וא"ת בריש הגוזל קמא (ב"ק לד.) קאמר אביי דלר' ישמעאל שינוי אין קונה דקאמרי רבנן לא הפריש פאה מן הקמה יפריש מן העמרים או מן הכרי ולא מן העיסה ולר"ש צ) אף מן העיסה ודחי רבא בעלמא שינוי קונה והכא משום תעזוב יתירא ואביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו אם כן לרבא מפקיר כרמו פטור מן הפאה לר"ש וא"כ היכי מוכח הכא דמין קתני דילמא מתני' דקתני כל שחייב בפאה חייב במעשר ר"ש היא וי"ל דלרבא נמי תעזוב יתירא למפקיר כרמו ותרתי ש"מ דהא אביי נמי דדריש ליה בהגוזל קמא (שם לד.) למפקיר כרמו לכ"ע דריש לה בפ"ק דתמורה (דף ו.) למילתא אחריתי דקאמר התם אביי כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ליה מותיב רבא והרי פאה דאמר רחמנא לא תכלה ואמרינן דאם לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרין או מן הכרי לרבנן או אף מן העיסה לר"ש אלמא דלא מהני ומשני אביי התם משום תעזוב יתירא ורבא תעזוב יתירא למפקיר כרמו והשתא בין אביי ובין רבא דרשי תעזוב למפקיר כרמו ואביי דסבר דבעלמא אי עביד מהני דריש נמי מתעזוב דיפריש מן העומרים או מן הכרי או מעיסה לר"ש דלא נימא אי עביד מהני אבל אי בעלמא שינוי קונה לר"ש כמו בגזל אין סברא להעמיד תעזוב שיפריש מן העיסה אלא דדוקא מעמרים או מהכרי ורבא סבר דתעזוב למפקיר כרמו ולר' שמעון שיפריש מן העיסה אע"ג דבעלמא שינוי קונה אבל להפריש מן העומרים או מן הכרי לא צריך קרא דבעלמא נמי כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני לרבא: והא

מסורת הש"ס

א) שקלים פ"ה ה"א [לעיל נ: וש"נ] ושם איתא שלשה עשר, ב) זבחים קה. חולין קכח. כריתות כא., ג) מעשרות פ"ג מ"ט, ד) [לעיל נ.], ה) [לקמן עמוד ב'], ו) [נ"ל דתניא], ז) חולין קלו:, ח) ב"ק לד. חולין קלד: תמורה ו. נדרים מד: [ב"ק כח.], ט) פאה פ"ג מ"ב, י) [נזיר נו:], כ) [דף לד.], ל) [דברים כד], מ) [תצא כד ב], נ) [דברים שם], ס) [ויקרא יט], ע) [בס"א: כדפירש"י, והוא לעיל נ: ד"ה נבלת], פ) [נזיר נ. בכורות כג. חולין עא.], צ) [נ"ל ולר' ישמעאל, וכן בכה"ד. רש"ש],

◆

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלא וכו' תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל אחת אחת ופטור וכו' נותנין עליו חומרי אדם:

◆

לעזי רש"י

פוליו"ל. מנתה (צמח). שדריא"ה. צתרה (צמח). טיי"ר. להכתים (לעבד שדה בשיטת כתמים, כלומר ללקט בו פה ושם). אני"ט [אניי"ד]. שֶׁבֶת (צמח ריחני).

◆

מוסף רש"י

מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה. כגון אדם ובגדים (זבחים קה.) זרעים אינן נעשין אב הטומאה עולמית, ואפלו נגעו במת שהוא אבי אבות, ואינן נעשין אב לטמא אדם וכלים, דמהיכא נפקא דנוגע במת מטמא אדם, מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת באותו טמא תטמא עד הערב, וכי כתיב האי קרא בדבר שיש לו טהרה בהזאה ובטבילה כתיב, דכתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וגו' ובההוא טמא קאי והנפש הנוגעת, יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה (חולין קכא.). **צריכין הכשר.** דבר המכשירן לקבל טומאה, כגון נתינת מים ומגע שרץ (זבחים קה.). **אף כל שאין סופן כו'.** כגון שאר אוכלין (שם). **כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין.** דאין חייב לך במעשר אלא אוכל (לעיל נ.). **והשכים בבקר ובצרו.** וזכה ביה איהו עצמו (נדרים מד:) קודם שיבאו עניים לבצרו שיזכו בהפקר אם היו קודמין (לקמן צד.). **חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה.** כמו משאר כרם (נדרים שם) דאע"ג דהפקר פטור מכולם, דכתיב ארצך שדך וכרמך, מהני תעזוב יתירא למעוטי כי האי גוונא דלא הוי הפקר לפטור, ואע"פ שפטור מן המעשר, ובכל הני כתיב תעזוב יתירא כו' (ב"ק צד. וכעי"ז שם כח. חולין קלד: ותמורה ו.). **ופטור מן המעשר.** דלא כתיב ביה תעזוב יתירא (ב"ק כח.).

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהל' אבות הטומאה הל"א:

כו ב ג ד מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:

כז ה ו ז מיי' פ"ב מהל' תרומות הל"ב:

כח ח מיי' פ"י מהל' בכורים הל"ז:

כט ט טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ו:

ל י מיי' פ"ה מהל' מתנות עניים הל' כז:

לא כ מיי' שם פ"ג הל"א:

◆

תוס' הרא"ש

שם טומאה חמורה בעולם. דאינה צריכה הכשר בשום מקום תימה ליפלוג במחשבה גופה שלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ונבלת בהמה טמאה ונבלת עוף טהור כדאמרינן לעיל דצריכה מחשבה היינו לצרף פחות מכזית עם פחות מכביצה אוכלין כדפרש"י אבל בכזית ממנה מטמא אדם וכלים בלא מחשבה ומיהו נבלה בעינן שתהא ראויה לגר לבר פדא והיינו כעין מחשבה: **אלימא** דזרעינהו מתחל' לאדם ואם היו נשמרים דקתני היינו דמעיקרא היו נשמרין לאדם: **אלא** לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה. ואם היו נשמרין דקתני היינו שמכאן ולהבא נשמרין לאדם ותימה אמאי קתני שבחצר דבשלמא לפי המסקנא ניחא דמה שהן זרועין בחצר א) שעלו מאיליהן דאין דרך לזרוע אלא בגנה וגם משום שזורעין בחצר הוו סתמייהו לאדם דנראה כשהן רכין קודם שיתקשו אבל בגינה אין סתמייהו לאדם. לפי שאינן ניכרין מתי יתקשו אבל השתא דמיירי שייחדם לאדם מה לי בחצר מה לי בגינה וי"ל משום דבתרי בבי דרישא תנא נמי גבי חצר תאנה העומדת בחצר אוכל אחת ופטור ואם צירף חייב גפן טעונה בחצר כו'. וכן הקורנית שבחצר כו'. וקמ"ל הני בבי דרישא דחצר (דרישא) קובעת היכא דצירף בדבר שנגמרה מלאכתו וסיאה ואזוב וקורנית אצירוף דלעיל קאי אי נמי בלא צירוף נמי חייבין בחצר שאין רגילין לצרף לעשות מהן גורן וחשיב ממילא גמר מלאכתן והא דתנן פ"ח במס' שביעית כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ואוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית והסיאה לא ק' להך דשמעתין דאמרי דסתמייהו לאדם קיימי דהיינו דוקא בחצר כדפי"ל. ועי"ל דסתמא להאי ולהאי קאי והתם קאמר דאינו מיוחד לא לאוכל אדם גרידא ולא לאוכל בהמה גרידא אם חישב עליו לאוכל אדם לבד או לאוכל בהמה נותנין עליו חומרא של זה וחומרא של זה כלומר הכל לפי מחשבתו אבל אוכל שסתמו לאדם קאי אין יכול לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו: **אלא** לאו ש"מ מין קתני ש"מ. תימה דאמרי' בריש הגוזל קמא דאביי סבר דלר' שמעון ב) שינוי אינו קונה מדקאמר לא הפריש מן הקמה יפריש מן העמרים ר' ישמעאל אומר אף מן העיסה ורבא אמר בעלמא שינוי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא. ולאביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו. א"כ לרבא מפקיר כרמו פטור מפיאה לר' ישמעאל כיון דדריש תעזוב יתירא לדרשא אחריתי וא"כ היכי מוכח הכא אליבא דרבא דמין קתני דילמא מתניתין דכל שחייב בפיאה חייב במעשר ר' ישמעאל היא וי"ל דאף לרבא תעזוב יתירא אתא נמי למפקיר (עצמו) [כרמו] ותרתי ש"מ דהא אביי גופיה דמוקי תעזוב למפקיר כרמו מוקי לה נמי למפריש מן העיסה בפ"ק דתמורה דלא תימא אי עביד מהני:

א) נראה דל"ל דמה שהן זרועין בחצר מסתמא עלו מאליהן. ב) [נדל"ל דלר' ישמעאל]